

การบริหารจัดการเขตแดนระหว่างไทย-พม่า: กรณีศึกษาบริเวณแม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก จังหวัดเชียงราย

A Thailand – Myanmar Boundary Administration: A Case Study of Sai River and Ruak River, Chang Rai Province

พัชยา เลือดชัยพฤกษ์¹

Patchaya Luedchaiyapurk

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเขตแดนระหว่างไทย-พม่า ปัญหาความไม่แน่นอนของเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐ และนำมาสู่ปัญหาการลักลอบค้าของผิดกฎหมายระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า แม้การกำหนดความหมาย การกำหนดแนวเขตแดน และการปักปันเขตแดน จะมีความแน่นอนอยู่แล้วก็ตาม แต่การบริหารจัดการเขตแดนทางธรรมชาติที่เป็นไปได้ยากนั้นนำมาสู่การพิพาทได้เสมอ อาทิการที่แม่น้ำสายและแม่น้ำรวกมีเส้นทางเดินน้ำที่ไหลผ่านที่ราบดินตะกอนที่มีความร่วนซุย ง่ายต่อการถูกกัดเซาะในช่วงฤดูน้ำหลาก ส่งผลทำให้ประเทศไทยกับประเทศพม่าต้องประสบกับปัญหาเขตแดนบริเวณแม่น้ำทั้งสองสายอยู่เสมอ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการเขตแดน, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-พม่า, อาณาบริเวณศึกษา

Abstract

This qualitative research article purposes to study a problem of Thai-Myanmar boundary. An uncertain of interstate boundary, a term of reference of the state's sovereignty, brings about an interstate encroachment. Result of the research shown that, although, an exist of a certainty boundary allocation, boundary delimitation, boundary demarcation but, nevertheless, a hardship on boundary administration especially natural boundary line always bring about an interstate encroachment; such as a case of Sai river and Ruak river, Chiang Rai province which are course through an easy-scour alluvial soil in a floody season.

Keywords : Interstate boundary administration, Thai-Myanmar's international relations, Area study.

¹ อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer. The department of Political Science, Faculty of Humanity and Social science, Petchabun Rajabhat University.

บทนำ

เขตแดน ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากในฐานะที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของรัฐ และเป็นสิ่งที่กำหนดถึงขอบเขตของการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐนั้นๆ ทั้งยังเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาข้อขัดแย้งต่อบริเวณพื้นที่ที่เส้นแบ่งเขตแดนนั้นลากผ่าน ปัญหาความขัดแย้งเรื่องเขตแดนจึงกลายเป็นประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ และระหว่างรัฐ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นทางด้านการป้องกันประเทศหรือการทหาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และความร่วมมือระหว่างประเทศ ปัญหาข้อขัดแย้งทางด้านเขตแดนนั้นส่วนมากจะมีภูมิหลังมาตั้งแต่สมัยอาณานิคม สืบเนื่องจากการที่ประเทศมหาอำนาจ ที่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าระหว่างกันด้วยการสร้างรัฐกันชน (Buffer State) หรือการปักปันเขตแดนกันขึ้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงชนชาติ วัฒนธรรม และความไม่ชัดเจนของสนธิสัญญา รวมทั้งแผนที่ปักปันที่กระทำไว้ ภายหลังจากประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมได้รับเอกราชแล้ว ประกอบกับขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับเอกราช รวมทั้งภูมิหลังและทัศนคติที่มีต่อกันระหว่างรัฐ ปัญหานี้เกิดขึ้นแม้แต่กับรัฐที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมอย่างประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าที่ยังมีความคลุมเครือและไม่ชัดเจน นั้น เป็นผลอันสืบเนื่องมาจาก การที่ต่างฝ่ายต่างยึดถือแผนที่คนละฉบับ โดยไม่มีการประสานเรื่องเส้นเขตแดนที่ตรงกัน จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็นกรรฎกอธิปไตยของแต่ละฝ่าย หรือการปฏิบัติต่อราษฎรในบริเวณดังกล่าว ฯลฯ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม (โกสุมภ์ สายจันทร์, 2549: 144-145)

การที่ประเทศไทยมีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งดินแดนเหล่านี้ในอดีตล้วนเคยตกเป็นประเทศอาณานิคม คือ อังกฤษ และฝรั่งเศส มาแล้วทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ไทย - พม่ามีเขตแดนติดต่อกันเป็นระยะทางที่ยาวกว่าสองพันกิโลเมตร ส่งผลทำให้ไทยต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้งในการปักปันเขตแดนกับพม่าหลายจุดตลอดแนวเขตแดน ด้วยเหตุนี้เองผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง ปัญหาความขัดแย้งในการปักปันเขตแดนระหว่างไทย-พม่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการปักปันเขตแดนระหว่างไทย-พม่า พื้นที่บริเวณแม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก จังหวัดเชียงราย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดแนวพรมแดนของประเทศต่างๆ โดยทั่วไปแล้วจะมีวิวัฒนาการหรือขั้นตอน 4 ลำดับขั้น ดังนี้ (อนุชิต วงศาโรจน์, 2538: 7) คือ 1) ขั้นการแบ่งสรรและกำหนดความหมาย (Allocation or Definition) คือ ขั้นตอนของการอธิบายถึงแนวเขตแดนและสภาพภูมิประเทศของเขตแดน ซึ่งอาจจะเป็น สันเขา สันปันน้ำ แม่น้ำ โดยจะอธิบายอยู่ในรูปของสนธิสัญญา และเอกสารต่าง ๆ 2) ขั้นการกำหนดแนวเขตแดน (Delimitation) คือ ขั้นตอนของการตัดสินใจในการเลือก หรือกำหนดบริเวณที่จะใช้เป็นแนวเขตแดน ซึ่งมักจะอยู่ในรูปของแผนที่ หรือแผนผังการสำรวจ 3) ขั้นการปักปันเขตแดน (Demarcation) คือ ขั้นตอนของการสร้างเครื่องหมาย หรือ

สัญลักษณ์ของที่หมายแนวเขตแดน ลงบนภูมิประเทศ และ 4) ขึ้นการบริหารจัดการเขตแดน (Administration) คือ ขั้นตอนของการเตรียมการและจัดการให้เขตแดนนั้นยังดำรงสภาพอยู่ต่อไป

ในส่วนประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าที่ผ่านมาพบว่าทั้งสองประเทศมีการทำศึกสงครามแย่งชิงอำนาจระหว่างกันมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยมีอาณาจักรล้านนาคั่นกลาง ซึ่งมีหัวเมืองอิสระที่อยู่ติดกับแม่น้ำสาละวิน เป็นพื้นที่กันชนระหว่างอาณาจักรล้านนากับพม่า จึงถือได้ว่าหัวเมืองชายแดนเหล่านี้เป็นด่านป้องกันภัยคุกคามจากพม่าให้กับอาณาจักรไทย ในช่วงปลายสมัยกรุงธนบุรี อาณาจักรล้านนาเข้ามาสวามิภักดิ์กับพระเจ้ากรุงธนบุรี และช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ไทยมีนโยบายในการยึดครองหัวเมืองอิสระตามชายแดนล้านนาเพื่อเป็นเมืองหน้าด่าน(นคร พันธุ์รงค์, 2540: 22 - 41) ต่อมาเมื่ออังกฤษได้ขยายอิทธิพลเข้าไปในพม่า พบว่าเขตแดนของพม่าที่ติดต่อกับเขตแดนไทยนั้นมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าอย่างไม้สัก ดังนั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 อังกฤษได้ส่งข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำอินเดีย มาติดต่อกับรัฐบาลไทย เพื่อขอดำเนินการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับพม่าของอังกฤษเป็นการถาวร ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้ตอบตกลง ผลคือเกิดการทำอนุสัญญาขึ้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งลงสัตยาบันเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ.2411 (พยนต์ ติมเจริญ, 2528: 49-50) แต่เมื่ออังกฤษสามารถยึดครองดินแดนของพม่าได้ทั้งหมด ในราชรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กลับทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ไทยต้องติดต่อกับอังกฤษแทนการติดต่อกับพม่าโดยตรง(นคร พันธุ์รงค์, อ้างแล้ว : 1) การกระทบกระทั่งระหว่างไทย-อังกฤษได้ส่งข้าหลวงออกสำรวจเขตแดนที่กล่าวอ้างว่าเป็นของตนโดยไม่ยอมรับฟังคำโต้แย้งจากฝ่ายไทย สำหรับเหตุผลที่ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบอังกฤษส่วนหนึ่งก็เนื่องจากประเทศต่างๆ ทางตะวันออกของเอเชียส่วนใหญ่ ไม่มีการทำหนังสือสัญญาเขตแดนระหว่างกันที่ชัดเจน(เล่มเดียวกัน: 222) แต่อำนาจบีบบังคับไทยให้ยอมรับในข้อตกลงต่างๆ ที่อังกฤษเห็นชอบ จนในที่สุดแล้วรัฐบาลไทยไม่สามารถขัดขืนอังกฤษได้ จึงต้องส่งข้าหลวงและพนักงานทำแผนที่ไปทำการปักปันเขตแดนร่วมกับข้าหลวงเขตแดนฝ่ายอังกฤษ ใน พ.ศ.2436 บนบริเวณที่ปัจจุบันเรียกว่า สามเหลี่ยมทองคำ (พยนต์ ติมเจริญ, อ้างแล้ว: 52-53) โดยไม่มีหนังสือสัญญา แต่เป็นการกำหนด แผนที่ปักปันเขตแดนชื่อ Burma-Siam Boundary Demarcation Survey ที่จัดทำโดยอังกฤษ

เมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ วันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2491 จึงได้รับการสืบสิทธิในสนธิสัญญาเกี่ยวกับเขตแดนที่อังกฤษได้ทำไว้กับไทย ทำให้ความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย-พม่าเกิดขึ้นมาอีกครั้ง ภายหลังจากที่พม่าได้ปกครองตนเองปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่านั้นมีปัญหาทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งในพื้นที่แต่ละจุดนั้นมีปัญหาเรื้อรังมาจนถึงปัจจุบัน (โกสุมภ์ สายจันทร์, 2549: 144)

การศึกษาปัญหาเขตแดนระหว่างไทย-พม่าที่น่าสนใจ อาทิ มินาวัฒน์ ขำกลั่น (2544) จิตวัชร เสถียรทิพย์ (2547) โกสุมภ์ สายจันทร์ (2549) โดยการศึกษาเกี่ยวกับนั้นมีความน่าสนใจตรงที่ ส่วนใหญ่จะอาศัยการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์เป็นหลักและนำมาวิเคราะห์ร่วมกับสภาพแวดล้อมความเป็นจริงที่เกิดขึ้นซึ่งพอสรุปได้ว่าปัญหาต่างๆ มีทั้งระดับกฎหมายระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ ความมั่นคง จนถึงระดับอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้ง 2 ประเทศ โกสุมภ์ สายจันทร์ (เพ็ญอ้าง: 144) สรุปปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่านั้นมีปัญหทั้งทางบกและทาง อันประกอบไปด้วย 1.) ปัญหาเกาะหลาม เกาะกัน และเกาะจันก อันเป็นเกาะที่ตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำกระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 2.) ปัญหาเขตแดนที่ด่านเจดีย์ 3 องค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัด

กาญจนบุรี 3.) ปัญหาการสร้างหลักรอและปัญหาเกาะกลางลำน้ำเมย เขตอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก 4.) ปัญหาคลอง
กลาง ในเขตอำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ และ 5.) ปัญหาแม่น้ำสายและแม่น้ำรวก เขตอำเภอแม่สายและอำเภอ
เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งบทความวิจัยฉบับนี้จะเลือกนำเสนอเพียงปัญหาแม่น้ำสายและแม่น้ำรวก เนื่องจาก
เป็นตัวอย่างของความไม่แน่นอนที่เปลี่ยนแปลงบ่อย และมีการพิพาทมากที่สุด

วิธีดำเนินงานวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการดำเนินการวิจัย สองแนวทางคือ การวิจัย
เอกสาร (Documentary Research) ทั้งเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรองและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยภาคสนาม
(Field Research) โดยลงพื้นที่ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจอย่างมีส่วนร่วมในแนวทางชาติพันธุ์วรรณาศึกษา
(Ethnography)

สรุปและวิจารณ์ผล

1. ปัญหาในการปักปันเขตแดนบริเวณแม่น้ำสาย จากการที่แม่น้ำสายได้ไหลผ่านที่ราบดินตะกอนจึง
เป็นเหตุทำให้แม่น้ำสายมีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินน้ำตามธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา ครั้งสำคัญที่กลายเป็นปัญหา
ในการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า นั่น คือ การเปลี่ยนทางเดินน้ำเข้ามาในเขตประเทศไทย ในปีพ.ศ. 2472
โดยกระแสน้ำได้ไหลท่วมบ้านเรือนราษฎรไทยฝั่งไป 22 หลัง และได้กัดเซาะตลิ่งฝั่งพม่าจนเกิดเป็นเกาะขึ้น ทำ
ให้เกิดร่องน้ำใหม่เข้ามาทางประเทศไทย ต่อมาในปีพ.ศ. 2482 แม่น้ำสายก็ได้เปลี่ยนทางเดินอีกครั้ง หลังจากพม่า
ได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้วในปีพ.ศ. 2500 อำเภอแม่สายได้ทำการสร้างฝายปิดกั้นแม่น้ำขึ้น เพื่อท่อน้ำเข้าคลอง
ส่งน้ำถึง 3 แห่ง ได้แก่ ฝายเหมืองแดง ฝายเวียงหอม และฝายเหมืองงาม และในปีพ.ศ. 2510 แม่น้ำสายก็เริ่มเปลี่ยน
ทางเดินเข้าไปในเขตประเทศพม่าอีกครั้ง ตั้งแต่ตรงบริเวณเหนือฝายเหมืองงามไปจนถึงสบสาย ซึ่งจากการ
เปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ทำให้ประเทศไทยได้พื้นที่เพิ่มขึ้นมาประมาณ 1,200 ไร่ อันเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากไทยกับ
พม่าของอังกฤษในขณะนั้น ได้ทำการแลกเปลี่ยนสัตยาบันกันเมื่อปี พ.ศ. 2483 โดยมีสาระสรุปได้ว่า “ถ้าแม่น้ำ
สายเปลี่ยนทางเดินใหม่ รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายพร้อมที่จะยอมรับร่องน้ำลึกที่เปลี่ยนใหม่นั้นให้เป็นแนวพรมแดน
โดยไม่คำนึงถึงการสูญเสียดินแดนที่จะเกิดขึ้นกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด” ฉะนั้นเมื่อพิจารณาจากสัตยาบันที่ทั้งสองฝ่าย
ได้ทำกันไว้นี้ ประเทศไทยจึงน่าจะได้รับพื้นที่เพิ่มขึ้น แต่ทางฝ่ายประเทศพม่ากลับไม่ยอมรับร่องน้ำลึกของแม่น้ำ
สายที่เปลี่ยนแปลงใหม่ในครั้งนี้เป็นแนวพรมแดน โดยได้อ้างว่าการเปลี่ยนแปลงเขตแดนครั้งนี้นั้นไม่ได้เป็นไป
ตามธรรมชาติ ตามที่ทั้งสองฝ่ายได้ให้สัตยาบันร่วมกันไว้เมื่อปี พ.ศ. 2483 แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการ

กระทำของราษฎรไทยที่ได้สร้างฝายกั้นน้ำในบริเวณแม่น้ำสายเส้นใหม่ เพื่อที่จะทำการเบนน้ำให้กลับไปทางแม่น้ำสายเส้นเดิม

2. ปัญหาในการปักปันเขตแดนบริเวณแม่น้ำรวก เนื่องจากแม่น้ำรวกมีความคดโค้งมากและไหลผ่านที่ราบดินตะกอนที่มีความร่วนซุย ซึ่งง่ายต่อการถูกกัดเซาะจากกระแสน้ำ ทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนทางเดินน้ำของแม่น้ำรวกขึ้น จนเป็นปัญหาระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า คือ ในปี พ.ศ. 2482 โดยแม่น้ำรวกได้เปลี่ยนแปลงทางเดินน้ำในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับสบมะ จนเกิดเป็นเกาะขนาดใหญ่กินพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 3,125 ไร่) หรือที่เรียกว่า “เกาะช้าง” หรือ “กอช้าง” ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2497-2521 จากการสำรวจภูมิประเทศของเจ้าหน้าที่กรมแผนที่ทหาร โดยดูจากภาพถ่ายทางอากาศในรอบ 24 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497-2521 ก็พบว่าแม่น้ำรวกนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเดินไปแล้วถึง 48 จุด โดยเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไทยได้พื้นที่ 22 จุด ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ไปแล้วประมาณ 37 ไร่ โดยบริเวณที่เป็นปัญหานั้นอยู่ตรงบ้านศรีชัยภูมิ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ทางใต้ของพื้นที่เกาะช้างที่พม่าเคยยกให้ไทยมาก่อนหน้านี้ ทั้งนี้แม่น้ำรวกก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนทางเดินเข้ามาในเขตแดนไทย อันจะทำให้ไทยเสียพื้นที่ไปประมาณ 250 ไร่ สาเหตุที่ทำให้แม่น้ำรวกได้เปลี่ยนแปลงทางเดินในครั้งนี้นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ราษฎรไทยได้ทำการขุดคลองส่งน้ำเหมืองงาม เพื่อทำการชักน้ำจากแม่น้ำสายเข้ามาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูก โดยได้ขุดให้ปลายน้ำไหลลงแม่น้ำรวกสายที่ 2 แต่เนื่องจากพื้นที่ทางฝั่งพม่านั้นสูงกว่าฝั่งไทย ดังนั้นเมื่อถึงฤดูแล้งน้ำจึงไม่ไหลลงแม่น้ำรวกสายที่ 2 แต่กลับเปลี่ยนทางเดินไหลเข้ามาในเขตประเทศไทยจนกลายเป็นแม่น้ำรวกสายที่ 3 ตรงบริเวณที่ไทยได้ขุดให้น้ำจากคลองส่งน้ำเหมืองงามไหลออกแม่น้ำรวกสายที่ 2 ส่งผลให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้เกิดเป็นเกาะขึ้น

โดยสรุปเนื่องจากการที่แม่น้ำสายและแม่น้ำรวกมีเส้นทางเดินน้ำที่ไหลผ่านที่ราบดินตะกอนที่มีความร่วนซุย ซึ่งง่ายต่อการถูกกัดเซาะจากกระแสน้ำโดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลาก จึงส่งผลทำให้ประเทศไทยกับประเทศพม่าต้องประสบกับปัญหาในการปักปันเขตแดนบริเวณแม่น้ำทั้งสองสาย และชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการเขตแดนทางธรรมชาติที่เป็นไปได้ยากนั้นนำมาสู่การพิพาทได้เสมอ ถึงแม้การแบ่งสรรและกำหนดความหมาย การกำหนดแนวเขตแดน และการปักปันเขตแดน จะมีความแน่นอนอยู่แล้วก็ตาม

กิตติกรรมประกาศ

บทความงานวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาในการปักปันเขตแดนระหว่างไทย-พม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดตาก” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทพัฒนาการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. เป็รื่อง จันดา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา อาจารย์ ดร.สมบัติ บุญเลี้ยง คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ธานี สุขเกษม ที่ได้สนับสนุนให้กำลังใจ พร้อมทั้งคำแนะนำมาโดยตลอด อีกทั้งยังเสียสละเวลาอันมีค่าให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของการทำงานวิจัยฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ตามความมุ่งหมาย จึงขอกราบขอบพระคุณในความกรุณา มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- โกสุมภ์ สายจันทร์. (2549). พม่าในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ . เชียงใหม่: โชตนาพรินท์.
- นคร พันธุ์ณรงค์. (2540). ปัญหาชายแดนไทย-พม่า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พยนต์ ติมเจริญ. (2528). “เขตแดนระหว่างประเทศไทย-พม่า: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสนธิสัญญา”. วารสารแผนที่ (กรกฎาคม-กันยายน).
- มีนาวัฒน์ ขำกลิ่น. (2544). แนวพรมแดนระหว่างไทยกับสหภาพพม่า: กรณีศึกษาการดำเนินการของรัฐในการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตวัชร เสถียรทิพย์. (2547, 12 กรกฎาคม). ปัญหาไทย-พม่า. กองข่าว กรมข่าวทหารบก [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก. <http://dint.rta.mi.th/Myanmar/IDVMYNBAS00033.html>. (เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2556).
- อนุชิต วงศาโรจน์. (2538). วิวัฒนาการของเขตแดนและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ชายแดนไทย-พม่า; กรณีศึกษาบริเวณแม่น้ำสาย-แม่น้ำรวก. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.